

УТВЪРДИЛ.....
ДИАНА ЗАХАРИЕВА
ДИРЕКТОР ЦСОП

ПРОГРАМА

ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

И ЗА ПРИОБЩАВАНЕ

НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЧИТЕ ОТ УЯЗВИМИ ГРУПИ

ЗА УЧЕБНАТА 2025 / 2026 ГОДИНА

*Настоящата програма е актуализирана и приета на заседание на Педагогически съвет
с Протокол № 8 / 09 .09.2025 г.
Габрово, 2025 г.*

1. Възможни причини за допускане на неравенство при приобщаването на децата и учениците от уязвими групи.

Анализът на проблема, обединява около няколко основни причини за допускане на неравенство при приобщаването на децата и учениците от уязвими групи:

Икономически причини

Ниските доходи, пониженият жизнен стандарт, финансовите и икономическите затруднения на част от родителите поставят много деца в затруднени условия, водещи до повишен риск от приобщаването на учениците със СОП и реалното им включване в учебния процес, прекъсване на вписването им в училищната среда или до нарушаване на участието им в терапевтичния процес;

Социални и етнокултурни причини

Свързват се с родителска незаинтересованост, противоречия, конфликта, напрежение и кризи в семейството, отрицателно въздействие на домашната среда, домашно насилие, неграмотност или ниско образование на родителите, непълни семейства, специфичните етнокултурни причини при някои семейства при които образованието не е ценност.

Институционални причини

Въпреки направеното, търсенето на решения, комуникация и диалог между училището и институциите, все още съществуват затруднения в недостатъчната координация между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво.

2. Цели на програмата:

Обща цел:

Превенция и недопускане на неравенство при приобщаването на децата и учениците от уязвими групи, както и минимизиране на риска от отпадане, образователно и социално изключване на ученици със СОП.

Специфични цели:

- ключов елемент в подхода за недопускане на неравенство при приобщаването на децата и учениците от уязвими групи е свързана с превенция на ранното отпадане на децата от училище и с ангажиране на родителите в процеса и създаване на положителни нагласи към учебния процес между страните;
- създаване на условия за ефективни мерки и целенасочени усилия в областта на комуникацията с институциите от системата на образованието и социалното подпомагане;
- повишаване на ефективността на педагогическите дейности.

Мерки за подкрепа и за развитие на децата от уязвимите групи Център за специална образователна подкрепа Габрово (ЦСОП) е образователна институция, осигурява ефективна и функционална образователна среда за ученици със СОП, които представляват уязвима група и са застрашени от отпадане, особено когато се обучават в общообразователна среда без допълнителна подкрепа. ЦСОП осигурява пълноценно личностно развитие чрез условията които предоставя живота в Центъра. ЦСОП предлага целодневна организация на учебния процес, много добра материална база, съобразена със съвременните изисквания и стандарти за работа с ученици със СОП, . Предприети са мерки

при трудности в обучението, да се идентифицират възможности и потребностите на ученика, и се съдейства за осигуряването на необходимата педагогическа, психологическа, социална подкрепа. Осигурена е подкрепяща среда за равен достъп до образование на учениците със СОП, подпомагане от екип от специалисти — специални педагози, логопеди, психолози, . Осигурява се както групова, така и индивидуална работа с учениците в съответствие с техните потребности.

Въпреки достигнатите високи стандарти, е необходимо разширяване на мерките в посока ранно идентифициране на проблема, по-активно включване на родителите като партньори на ЦСОП, по — добра комуникация с останалите институции в процеса — Агенция за социално подпомагане, чрез Дирекциите „Социално подпомагане“, ДАЗД, органите на местната власт, органите на МВР.

Училищните мерки и дейности за подкрепа и развитие на учениците от уязвими групи, както и преодоляването на евентуалното отпадане на ученици със СОП следва да бъдат насочени към:

- **Индивидуалната работа, идентификация на проблема и съвместни действия на персонала за подкрепа и развитие на децата от уязвими групи и в риск от отпадане.**

Необходимо е да се развива механизъм за ранно идентифициране на деца с проблеми от уязвими групи, при които съществува също реален риск от отпадане. За тази цел специалистите трябва да разпознават учениците, да идентифицират проблемите, които водят до такъв риск и да работят по посока предотвратяване на бъдещи проблеми с тези деца,

- **Ангажираност на родителите**

За да се намали риска от отчуждаване на децата от училище, ангажираността на родителите заема централно място. Превенцията за работа с деца от уязвими групи и мерките срещу отпадане от образователната система е тясно свързана с комуникацията между образователната институция и семейството на детето. Контактите с родители да бъдат свързани не само с очаквания за подкрепа от родителите, но и с дейности за подкрепа на родителите. Самите родители често изпитват затруднения да се справят с възпитанието на децата си и се нуждаят от подкрепата на професионалисти. В повечето случаи, обаче, те не признават необходимостта от такава помощ. Затова е важно да бъдат привлечени като партньори в съвместната работа.

- **Важна е работата на ръководителите на групи.**

Провеждане на разговори по темата за особено внимание към учениците от уязвими групи, превенция на ранното отпадане на учениците от училище, системна регистрация на отсъствията, теми за работа в уязвими групи и превенция на отпадането на учениците в плановете на ръководителите на групи - за всички ученици, с цел засилване на грижата в ЦСОП за учениците в риск. Да се правят разговори с учениците и родителите, провеждане на родителски и екипни срещи с родителите на ученици от рисковите групи.

Индивидуална работа диагностична, консултативна и корекционна дейност

Индивидуална работа на психолозите в ЦСОП с ученици от уязвими групи /допълнителна подкрепа за ученици с проблемно поведение, осъществяване на консултации на ученици и родители/.

- **Взаимодействие с други институции, ангажирани с проблема** - Агенция за социално подпомагане чрез Дирекция „Социално подпомагане“- Отдели „Закрила на детето“, ДАЗД, Дирекция „Социални дейности“ към община Габрово, органите на МВР.

Трудностите идват и от посока на това, че голяма част от родителите на децата от уязвими групи са с нисък капацитет и нямат желание да поемат отговорност. В някои от случаите е необходима намесата на социални работници и включване на други институции в контактите между семейството и училището. Отговорността на родителите трябва да бъде ясно

дефинирана и от съответните институции, имащи тези правомощия да бъдат предприемани и съответните мерки спрямо родители, които не осигуряват присъствието на децата си в училище за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.

Тази програма има претенцията да бъде „заявката” на ЦСОП за успешна образователна подкрепа и приобщаване на децата със СОП, реално в образователната среда.

Изложените в програмата мерки за подкрепа са всъщност основните оси, които задължително трябва да изпълнят една образователна политика за подкрепа на уязвимите групи чрез образователни услуги. Убедени сме, че само правилното идентифициране на реалните и точни проблеми ще създаде предпоставки за приемането на адекватни и работещи мерки.

Тази заявка ще бъде насочена към ангажираните институции, които са отговорни за това да създават образователната политика, да я прилагат, да оценяват нейния ефект и съответно да я променят когато резултатите не са задоволителни

ПОЗИЦИЯ НА ЦСОП:

В следващите редове ще представим нашето разбиране и отношение към уязвимите групи от хора, представата ни за „ефективна подкрепа” и „социални услуги” и други термини, използвани в текста като «социална интеграция», «социално включване» и «социална кохезия».

• Нашата дефиниция за уязвимите групи

Уязвими са онези групи от деца и ученици, които търпят ограничения по отношение на участието им в училищния живот и ползването на своите образователни права.

Уязвимите групи не успяват да получат достъп или да се възползват от възможностите, които предлага образованието и попадат в ситуация на риск от образователно изключване. Следствията от това са различни и разнообразни като: неграмотност, липса на терапии и рехабилитиране, липса на развитие, живот в крайна бедност или ниски доходи и материални лишения; влошени финансови условия; образователни, социални и психологически фактори; недостъпна среда; здравни и възрастови проблеми; липса или недостатъчни социално-битови умения и образование; липсата на отношение към тях, отношение основано на предръсъдъци; липса, ограничен достъп или неадекватни услуги и т.н

• Нашето отношение и разбиране

Уязвимите групи от деца и ученици имат право на зачитане, уважение и закрила от закона. Отношението ни към тях е основано на признаване на тяхната равнопоставеност и равни възможности. За нас те са важна и пълноценна част от обществото и затова работим за тяхната образователна интеграция и образователно включване.

Ние възприемаме уязвимите групи от деца и ученици като хора със способности и потенциал, а не като хора единствено с проблеми и ограничения.

Равните възможности за деца и ученици от уязвими групи означават различните сфери на обществото и жизнената среда /образование, услуги, дейности, информация и т.н/ да бъдат достъпни за всички, включително и за уязвимите групи. Равните възможности означават да се отстранят всички образователни бариери — обучителни, физически, финансови, социални, психологически, които ограничават пълноценното участие на уязвимите ученици. За гарантирането на техните права е необходимо осигуряването на достъп до образователните услуги, които са за всички останали граждани. Необходимо е да бъдат създадени условия, които да осигурят достъп и участие до професионално образование и участие в пазара на труда, и за пълноценно приобщаване във всички сфери на обществения живот.

Ние разбираме образователната интеграция като съвместен живот, обучение и дейности на всички заедно, включително и за хората от уязвимите групи. Образователната интеграция на уязвимите групи означава тяхното активно участие/включване във всички сфери на училищния живот. Като част от обществото, мнението на уязвимите групи от хора е необходимо да се има предвид при формирането на

различните политики.

За нас образователното включване означава всички ученици въпреки своите интелектуални, функционални или други проблеми да взимат участие в обществения живот, наравно с другите. Като процес образователното включване означава създаването на условия за равнопоставеност и равни възможности пред уязвимите групи от ученици в училищния живот, които да осигурят и улеснят тяхното пълноценно участие в образователния процес в зависимост от техните възможности, желания и избор.

- **Нашето разбиране за ефективна подкрепа на учениците от уязвимите групи**

Ефективната подкрепа включва осигуряването на подходяща образователна подкрепа и образователни услуги в адаптирана среда. Тя е съвкупност от адекватни мерки, прилагани и предоставяни по начин, съобразен с конкретните и индивидуални нужди за уязвимите групи и има за цел да им създаде възможности за включване в образователния процес, водене на самостоятелен и независим живот, като активно участващи в училищния живот. Ефективната подкрепа включва също осигуряване на достъпна среда, целяща преодоляване на бариерите за комуникация и мобилност, подходящ транспорт и други адаптирани и улесняващи свободната комуникация и придвижване. Това са фундаментални потребности както за съществуване и живот, така и за ефективна образователна подкрепа.

- **Нашето разбиране за образователни услуги**

Образователните услуги са дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на уязвимите групи за образователно включване. За нас образователните услуги е необходимо да бъдат подкрепящи за отделния ученик със СОП. Образователните услуги са комплекс от мерки и дейности насочени към подкрепа на уязвимите групи и имат за цел както превенция на риска - да се минимизират негативните последици от този риск, както и такива, които са насочени за справяне с последиците от проблемите като дейности и услуги за психологическа подкрепа, логопедична терапия, рехабилитация и кинезитерапия, социална интеграция и ресоциализация.

Важно е образователните услуги да не се разглеждат в изключително тесен смисъл

/като се изключват здравните и социалните услуги/, а в по-широк като включват в себе си интегрирани и междусекторни услуги като здравни и социални.

Ние включваме в нашето разбиране за образователни услуги не само „стационарните такива“ като училище, център за специална образователна подкрепа, център за подкрепа на личностното развитие, дневен център, и т.н., но и мобилните форми на образователни услуги, които се предоставят на мястото на което живеят учениците - квартала, дома, ЦНСТ. Считаме, че това ще допринесе за информиране, улесняването и осигуряване на достъп на уязвимите групи до образователни услуги.

Изключително важна предпоставка за успешното образователно включване на учениците със специфични потребности е промяна на нагласите в обществото спрямо тях. Все още те са доминирани от погрешни представи, съжаление, безразличие и негативизъм. Това обуславя необходимостта от провеждането на дългосрочни кампании за преодоляване на тези „субективни“ бариери и за промяна на стереотипите в начина, по който се представят и възприемат увреждането и самите ученици с увреждания. Много важно при този подход е учениците с увреждания да се представят като носители на позитивни роли, като равнопоставени граждани в едно демократично общество. Кампанията за промяна на обществените нагласи трябва да протича успоредно с решаването на всички проблеми, свързани с уврежданията и с образователния процес за учениците със СОП.